

Dorpscanon van Folsgeare

Pastorieboerderij

© Foto Atse Bruin

Pastorieboerderij

Tsjaerddyk 49

Naast de kerk in Folsgeare staat een boerderij die de “pastorieboerderij “ wordt genoemd.

Tijdens de kerstening van Fryslân, zo rond het jaar 750, werden er steeds meer kerken gesticht. Bij de stichting van de kerk hoorde een pastoriehoeve / boerderij. Dit was reeds in 819 bepaald in een handvest van Lodewijk de Vrome. Hij bepaalde dat bij elke te bouwen kerk een hoeve in vol bedrijf moest zijn gelegen, ten behoeve van het onderhoud van de pastoor. Het onderhoud van het pastoriegebouw in het algemeen, evenals van de kerk en toren, werd uit de kerkgoederen (patroons goederen) bekostigd. Vaak was de pastoor naast priester ook boer en zeker in Fryslân kwam het ook vaak voor dat hij een vrouw en kinderen had.

Met het ontstaan van het dorp Folsgeare, kwam er ook een kerk met een pastorieboerderij. Er heeft dus al eeuwen lang een boerderij op “ongeveer” de plek gestaan waar de huidige pastorieboerderij staat. De oudste boerderij was waarschijnlijk een langhuis (vergelijkbaar met de museumboerderij in Warten).

Dorpscanon van Folsgeare

Pastorieboerderij

De oudste gegevens die we hebben van de pastorieboerderij zijn van 1511. Het land dat bij de boerderij hoort is 48 pondemaat groot, wat duidt op een welgestelde parochie. Het land ligt in de Nieuwlander polder ten noorden van de hoeve en in latere tijd zal het land in het Marlân ten zuiden van de Tsjærddyk er aan toegevoegd worden.

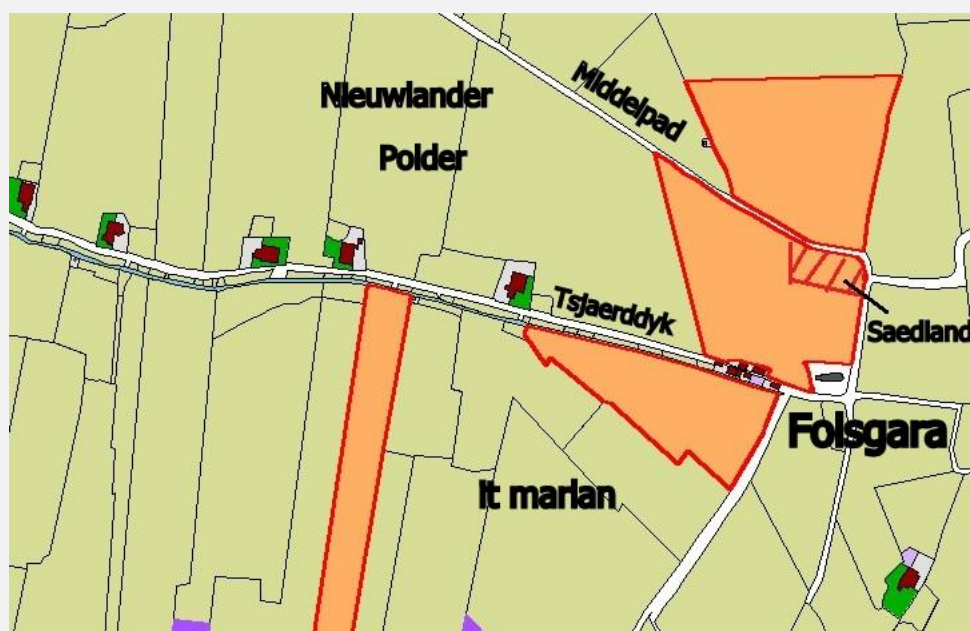

De pastorieboerderij naast de kerk.

Tussen de oprit van de pastorieboerderij en de kerk was een bruggetje, de pastoor kon altijd snel naar de kerk.

foto Harmen Wiersma

In 1511 is het land verdeeld in 'Grasland, Hoijland en Saedland'. Het 'Grasland' ligt tussen de Tsjærddyk en het Middelpad. 'Het 'Hoijland' ten zuiden van de Tsjærddyk in 'die Meeren' met een klein perceel ten noorden van het kerkhof. Het 'Saedland' ligt langs het Middelpad.

Dorpscanon van Folsgeare

Pastorieboerderij

Het voorhuis van de huidige pastorieboerderij is ouder dan de schuur en zal gebouwd zijn omstreeks de 17^e / 18^e eeuw. In het kerkarchief staat in het jaar 1746 de uitgaven post “Betaald voor onderhoud van huys van de Pastorije Zathe”.

De schuur van de boerderij is volgens een gedenksteen in de muur herbouwd in 1873. In het kerkarchief wordt een opmerking gemaakt dat de eerder gebouwde schuur door brand zou zijn verwoest.

In de kleinere parochies is de pastoor zelf boer, als de boerderij groter is en de parochie rijker, verhuurt de pastoor de boerderij. Zo ook in Folsgeare. In het Register van Aanbreng van 1511 staat te lezen dat pastoor Heer Wijerd de hoeve in dat jaar verhuurt aan Claes Olgertz.

Na de reformatie worden alle bezittingen van kerken en kloosters door de Staten van Fryslân “overgenomen” en blijft de functie van de pastoriehoeve gelijk.

De hoeve wordt nu gebruikt voor de bezoldiging van de dominee. Er staan dan ook dominees in het kerkarchief die de eeuwige rente (grondpacht) betalen.

In de oude kerkboeken lezen we dat in de jaren 1744, 1745 en 1746 de eeuwige rente niet kan worden opgebracht door de “sterfte van’t rundvee”.

Gedurende de 18e eeuw heeft de veepest grote schade aangericht gedurende drie perioden, nl. in 1713-1719, 1744-1765 en 1769-1786.

Dorpscanon van Folsgeare

Pastorieboerderij

Tijdens de tweede veepest zijn van begin 1745 tot 1 september van dat jaar in geheel Fryslân 64.596 koeien en 44.000 jongere beesten aan de veepest gestorven.

In de tijd dat het vee op stal staat, vallen de meeste slachtoffers.

Geschat wordt dat in Fryslân in deze bewuste periode van 1745, 70% van het aantal koeien, vaarzen en hokkelingen is gestorven, 10% is hersteld en 20% gezond is gebleven.

Huurders (pachters) van de Pastorieboerderij:

1511 Claes Oltgertz

1803 Lolke Jacobs

1580 Dominus Benthó

1826 Wiebren Lolkes van Wieren

1640 Hoyte Wybes Foeckama

1833 Ids Goises Damstra

1692 Ds Johannes Gosliga

1854 Albert Tetmans Steensma

1700 Yme Jans

1881 Eile H. van der Gaast

1716 Claes Gerbens

1910 Willem J. Twijnstra

1728 Claas Gerrits

1926 Andries Wiersma

1744 Ds P. Wigeri

1968 Harmen Wiersma

foto: archief
Wybren
Sweering

Januari 1932: links, tussen de bomen door, de boerderij met stookhok

Dorpscanon van Folsgeare

Pastorieboerderij

Willem Twijnstra
aan het melken
in de melkplaats
(jister) bij de
boerderij

foto: archief DB

foto's Harmen Wiersma

Harmen Wiersma, de laatste pachter van
de pastorieboerderij, aan het mest
uitrijden

Harmen Wiersma in de boomgaard, 1950

Dorpscanon van Folsgeare

Pastorieboerderij

De stal van de pastorieboerderij

foto's Harmen Wiersma

Siep Wiersma, oom van de huidige bewoner
Andries Wiersma,
1952

Niet iedereen kon boer worden op de pastorieboerderij. In de eerste plaats moeten de huurders lidmaten van de Ned. Herv. Kerk zijn. Daarnaast, volgens een advertentie in de LC van 1925, van rechtzinnige belijdenis en van onbesproken handel en wandel zijn.

Naast hun taak als boer, hadden de huurders ook verplichtingen aan de kerk. De boer moest om de paar jaar een kar vaste mest naar de pastoretuin van Oosthem brengen. Met ijzeren wielen over de gierkolk rijden was verboden. Tijdens de kerkdienst krijgen de rijtuigen en paarden van de kerkgangers een plek op de hoeve, waar de boer op moet letten. Voor de kinderen die mee helpen de paarden in te spannen, is dit een lucratieve zaak want een boer geeft soms wel een dubbeltje als zijn paard het eerst klaar staat.

Dorpscanon van Folsgeare

Pastorieboerderij

De bijbehorende boomgaard werd in vroegere tijden ook vaak gebruikt als locatie voor het volksfeest en stond destijds vol met appel- en perenbomen.

Feest in de boomgaard, 30 april 1959

foto Harmen Wiersma

De pastorie hoeve is in 1971 aangewezen als rijksmonument

foto: Atse Bruin

In 1972 is de boerderij van de kerk aangekocht door Harmen Wiersma en Durkje Wiersma – Nauta.

In deze periode worden veel boerderijen door kerken verkocht i.v.m. het steeds duurder wordende onderhoud.

In 2009/2010 is de boerderij geheel gerestaureerd en terug gebracht in oude stijl. Zo kwamen onder meer de oude raamluiken, die als wandje op zolder waren gebruikt, weer terug op de juiste plaats: aan de binnenkant van de ramen in de opkamer.

Dorpscanon van Folsgeare

Pastorieboerderij

In de opkamer hangt een bijzonder achterglasschilderij boven de schoorsteenmantel. Het schilderij toont het offer van Abraham. Extra bijzonder, omdat op dit soort schilderijen meestal geen Bijbelse taferelen, maar bloemen of een schip werden afgebeeld.

foto's Wytse Heida

In 2010 zijn Andries Wiersma en Corine Slim de nieuwe eigenaren van de boerderij geworden.

De originele deur naar het zgn. spekhok op de zolder van de boerderij. De slager en de boeren van het dorp konden hier hun vlees brengen om het te laten roken.

Dorpscanon van Folsgeare

Pastorieboerderij

---

foto's Wytske Heida 2021

Door de verbreding van de Tsjærddyk is de boomgaard kleiner geworden. De oude fruitbomen zijn inmiddels door ouderdom verdwenen.

Echter, er zijn de afgelopen jaren weer een paar fruitbomen als geboortebom voor de kinderen van Andries en Corine aangeplant, waaronder een 'Durkjeper' boom.

Dorpscanon van Folsgeare

Pastorieboerderij

Colofon

Tekst: Atse Bruin

Bewerking: Wytske Heida

Foto's: Atse Bruin, archief Wybren Sweering, archief db Folsgeare, Harmen Wiersma, Wytske Heida

Disclaimer: Voor alle foto's geldt, dat er zorgvuldig is uitgezocht wie de eigenaar is en is toestemming gevraagd en gekregen voor gebruik in dit venster. Vensters over personen zijn geplaatst na feedback met betrokkene. Mocht er desondanks iets niet correct zijn, gelieve de redactie te informeren.